Orkland kommune

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 26/12952-2
Saksbehandler Odd Lykkja

Innspill til ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Hovedutvalg forvaltning 2023 - 2027	13.10.2026	38/26

Hovedutvalg forvaltning 2023 - 2027 har behandlet saken i møte 13.10.2026 sak 38/26

Behandling i Hovedutvalg forvaltning 2023 - 2027 13.10.2026:

Votering

Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak

Orkland kommune ber om at regjeringa i arbeidet med stortingsmeldinga om villaks, sjøørret og sjørøye tar med seg følgende innspill:

1. Sikrer bedre samarbeid mellom staten og lokalforvaltninga
2. Styrker overvåkningen
3. Styrker finansieringen av restaureringstiltak
4. Sikrer lokalsamfunnene ved stenging.

Innspillene er nærmere utdypet under sakens vurderinger.

Innspill til ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

Vedlegg:
Oppfordring til kommunen om å gi innspill til ny stortingsmelding om villaks

Kommunedirektørens innstilling:

Orkland kommune ber om at regjeringa i arbeidet med stortingsmeldinga om villaks, sjøørret og sjørøye tar med seg følgende innspill:

1. Sikrer bedre samarbeid mellom staten og lokalforvaltninga
2. Styrker overvåkningen
3. Styrker finansieringen av restaureringstiltak
4. Sikrer lokalsamfunnene ved stenging.

Innspillene er nærmere utdypet under sakens vurderinger.

Saksopplysninger:

Regjeringen arbeider med en ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. Meldingen vil legge rammene for forvaltningen av anadrom laksefisk i mange år framover. Den får derfor direkte betydning for kommuner med nasjonale laksevassdrag, slik som Orkland med Orkla. Regjeringen har invitert til innspillsmøter og åpnet for skriftlige innspill fra organisasjoner, fagmiljøer, næringsliv og publikum.

Stengingen av 33 sentrale lakseelver i 2024 og årets innkorting av sesongen i viktige elver i Trøndelag, viser med all tydelighet hva som står på spill. NMBU har på oppdrag fra Norske Lakseelver beregnet tapet i 2024 til om lag 330 millioner kroner bare i Agder og Trøndelag. Tapene rammet gårdsbruk, reiselivsbedrifter, butikker og andre tjenesteytere i lokalsamfunnene.

Til tross for at det er innført store begrensninger i fisket, har det ikke vært nok til å snu den negative utviklingen for laksebestandene. Det er derfor behov for en helhetlig gjennomgang av truslene som påvirker laksefiskene, slik at det kan settes inn målrettede og effektive tiltak for å styrke disse bestandene.

Klima- og miljødepartementet skriver på sin nettside at stortingsmeldingen vil vurdere det samlede påvirkningsbildet for disse laksefiskene, men konkrete tiltak for å redusere påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks skal følges opp i arbeidet med Havbruksmeldingen som ble framlagt i 2025. Stortingsmeldingen skal også unngå tiltak som vanskeliggjør utvikling av ny kraftproduksjon.

Organisasjonen Norske Lakseelver har oppfordret kommuner med nasjonale laksevassdrag å sende egne innspill til stortingsmeldingen, og har samtidig kommet med forslag til aktuelle innspill - se vedlegg.

Vurdering:
Utover 1990-tallet var det et politisk ønske om mer lokal, helhetlig og forpliktende forvaltning av naturressurser. Lakse- og innlandsfiskloven fra 1992 la til rette for organisering og driftsplanlegging, og det ble i mange større laksevassdrag utarbeidet driftsplaner av rettighetshaverne i samarbeid med kommuner og brukere. Etter hvert så man at det var

hensiktsmessig med en obligatorisk organisering, og fra 2013 trådte en egen forskrift om pliktig organisering og drift av vassdrag med anadrome laksefisk i kraft. For Orkla sin del ble fellesforvaltninga etablert i 1999 etter et flertallsvedtak, og jordskifteretten bisto i etterkant med andelsfastsettelse.

De som har rettigheter til fiske i anadrome vassdrag som Orkla må med andre ord være medlem i lokalforvaltninga, og bidra til å dekke utgifter knyttet til forvaltning av elva. Den lokale rollen omfatter blant annet fiskeregler innenfor offentlige rammer, oppsyn, bestandsovervåking og informasjon. Dette skal være et samarbeid mellom myndigheter og rettighetshavere, med lokale regler innenfor offentlige rammer. I de større vassdragene har dette sikret god lokal kompetanse på de enkelte vassdragene, med insentiver til å forvalte både naturgrunnlaget, fiskeopplevelser og næring i et langsiktig perspektiv.

Denne organiseringa har på mange måter fungert bra i mange år, og i Orkla har fellesforvaltninga over flere år hatt restriktive og til dels upopulære fiskeregler for å nå fastsatt gytebestandsmål. Dette ga fram til 2023 god uttelling med mye laks i elva. De siste årene, særlig 2024 og 2026 har likevel gitt dårlig innsig og lave fangsttall, noe som igjen har medført at Miljødirektoratet har overstyrt den lokale forvaltinga og stengt fisket. Orkland kommune er svært bekymret for denne utviklinga, både av hensyn til laksen og grunnlaget for fortsatt lokal forvaltning.

Orkland kommune ber derfor om at den nye stortingsmeldinga må foreslå konkrete tiltak som både sikrer fiskestammene av laks og sjøørret, og grunnlaget for fortsatt lokal forvaltninga. Konkret ber Orkland kommune om at stortingsmeldinga:

1. **Sikrer bedre samarbeid mellom staten og lokalforvaltninga**

Lokalforvaltninga har kunnskap om den enkelte elv som er bygd opp over mange år, og mulighet til å reagere raskt når forholdene endrer seg. Staten bør bruke dette mer aktivt og samarbeide tettere med de som følger elvene gjennom sesongen.

Orkla er et vassdrag som er svært godt overvåket i norsk målestokk, med blant annet kameraovervåkning ved Bjørsetdammen som finansieres gjennom pålegg til regulanten. Lokalforvaltninga har brukt disse dataene sammen med annen overvåkning som drivtellinger, gytegroptellinger, ungfiskovervåkning og fangsttall i sine vurderinger, mens Miljødirektoratet i forbindelse med stengning i 2026 kun forholdt seg til fangsttall. Fangsttall påvirkes også av vannføringa, temperatur, tidspunkt for oppvandring og hvor mye det fiskes i elva, og er på mange måter en gammeldags og usikker metode for å estimere en fiskebestand.

Dette er eksempler som viser at det er stort behov for å gjennomgå og forbedre samarbeidet mellom statlig og lokal forvaltning. Stortingsmeldinga bør derfor avklare:

- Hvordan staten og lokalforvaltninga skal samarbeide
- Hvordan lokale data og erfaringer skal brukes i vurderingene
- Hvilke tiltak som kan gjennomføres lokalt, og innenfor hvilke rammer
- Hvordan staten skal forklare beslutninger som går imot lokale vurderinger
- Hvordan arbeidet skal finansieres over tid, og særlig dersom fisket stenges.

2. **Styrker overvåkningen**

Selv om overvåkningen i Orkla er relativt god er det svært mye vi ikke vet om laksen, og særlig hva som skjer mens den er i sjøen. Fiskeregler og forvaltningstiltak gjennomført i Orkla tilsier at elva skulle produsere et stort høstbart overskudd. Bestanden responderte også i flere år godt på dette, og gytebestandsmålet ble nådd for de årsklassene som skulle vandret tilbake i elva både i 2024 og 2026. Når det ikke skjer er det svært mye som tyder på

at de største utfordringene er i sjøfasen. Elva har produsert mye smolt, men den har ikke kommet tilbake som voksen laks. Overvåkningen av laks i Norge må styrkes betydelig, og særlig utvandring av smolt og det som skjer i havet.

Bedre kunnskap er avgjørende for å treffe gode forvaltningsvedtak. Mye av den lokale overvåkningen og oppfølgingen finansieres gjennom inntekter fra fisket. Når fisket reduseres eller stenges, blir også dette inntektsgrunnlaget svekket. Samtidig er det nettopp i år med svake bestander at behovet for kunnskap og oppfølging er stort. Orkland kommune mener derfor staten må sikre mer stabil finansiering av tellinger, overvåking, oppsyn og nødvendig lokal forvaltning.

3. Styrker finansieringen av restaureringstiltak

Lokalt i Orklavassdraget har man over flere år gjort restaureringstiltak i sidevassdrag til Orkla, og sjøørretstammen har de siste årene hatt en svært positiv utvikling. Dette er konkrete tiltak som man vet har effekt, og som også kan være positivt i forhold til flom og klimatilpasning. Finansieringen av slike tiltak er imidlertid krevende, og det bevilges i nasjonal sammenheng svært lite midler til restaureringstiltak, både i forhold til faktisk behov og Norges forpliktelser til restaurering i internasjonale avtaler.

Stortingsmeldinga bør foreslå en bedre og mer forutsigbar finansiering av vassdragsrestaurering. Et fond finansiert med et lite påslag per kWh produsert vannkraft vil her være et viktig bidrag, i tillegg til økte rammer over statsbudsjettet. Det vil også være naturlig at andre påvirkere bidrar til et slikt fond, eksempelvis aquakultur.

4. Sikrer lokalsamfunnene ved stenging.

Når fisket må stenges av årsaker lokale aktører ikke rår over, bør ikke den økonomiske byrden bæres av grunneiere, reiselivsbedrifter og lokalsamfunn alene. Kommunen ber om at det utredes kompensasjons- eller støtteordninger.

Tilrådingens økonomiske konsekvenser:
En stortingsmelding som bidrar til at det fortsatt blir høstbare bestander av villaks og sjøørret i Orkland er svært viktig for dalføret. Arbeidet er også forankret i, og vil bidra til, delmål 1.4 i Kommuneplanens samfunnsdel: «1.4 Ta hensyn til natur og klimaendringer»

Konsekvenser for vedtatte målsettinger:
Ikke relevant.